INSTRUIREA SOCIUMULUI ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII CRIMINOLOGICE: REPERE TEMATICE ȘI METODOLOGICE

THEORETICAL-METHODOLOGICAL MILESTONES IN EDUCATING SOCIETY IN THE FIELD OF CRIMINOLOGICAL SECURITY

CZU: 343.988 **DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.10725856**

SAMOILENCO Victoria,
ORCID ID: 0000-0002-5998-2622
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: victoria.samoilenco.92@gmail.com

Studiile criminologice au reușit să releve aspecte destul de importante referitoare la fenomenul criminalității și anume faptul că „victima are un rol deosebit de important în sistemul cauzal al infracțiunii” [1, p.74-75] iar „vinovăția victimei este un criteriu de elaborare a tipologiilor victimale”[2, pag.78]. Aceste aspecte au revoluționat semnificativ modul în care este organizată activitatea de prevenire a infracțiunilor. În deosebi studiile cu privire la cuplul penal victimă-agresor au scos în evidență faptul că devianța comportamentală se poate forma și dezvolta la indivizii umani atât într-un sens brutal, agresiv, cât și într-un sens recesiv, autoagresiv sau chiar totalmente victimal. Altfel spus, în virtutea unor trăsături de personalitate înăscute, predispozante, cât și în virtutea unor experiențe de viață negative, în fiecare comunitate apar indivizi inadaptați social cu un anumit tip de deviantă comportamentală: unii dintre ei sunt predispuși să comită acte de agesiune, alții dimpotrivă, sunt predispuși să se expună la situații de victimizare având un potențial de receptivitate victimală ridicat.

Aceste generalizări teoretice, coapte în sânul științelor criminologice, favorizează o abordare nouă în prevenirea infracțiunilor, astfel, tot mai multe state au depășit momentul când se acționa unidirecțional în prevenirea infracțiunilor, adoptând concomitent cu paradigma criminologică, și o paradigmă victimologică, conștientizând că munca cu agresorii și potențialii agresori nu oferă un randament maxim, sociumul trebuind instruit în domeniul securității criminologice, anume într-o manieră în care potențialul de receptivitate victimală să fie diminuat semnificativ.

În Republica Moldova din păcate aceste idei inovatoare nu sunt foarte intens și sistematic aplicate în practică de către organele de ocrotire a normelor de drept. Nici prevenția victimizării primare, și nici prevenția recidivei victimale nu sunt în momentul de față punctate pe agenda politicii penale a statului, dar această realitate trebuie depășită, deoarece fenomenul infracțional i-a amploare în țara noastră și există riscul ca Republica Moldova să fie privită din exterior, un simplu focar de criminalitate în Sud-Estul Europei Centrale care mimează calea integrării în spațiul comunitar european. A astfel de „reclamă” nu ne face față și nu poate scoate în evidență decât o verigă slabă a statului și anume incapacitate lui de a ține criminalitatea sub control.

Efectuând studii asupra relațiilor victimă-agresor, și axându-mă pe experiența mea de muncă în penitenciar, am constatat faptul că statul, în scopul prevenirii și combaterii criminalității, nu mai poate neglija la infinit instruirea sociumului în domeniul securității criminologice din cauza formelor brutale pe care le-a căpătat între timp fenomenul victimizării, precum și din cauza numărului mare de agresori și potențiali agresori în societate, corelat cu un număr mare de victime și potențiale victime. În jurul acestor constatări s-a și conturat scopul prezentului articol, cel de a identifica unele repere tematice și metodologice al acestui gen de activitate preventivă pe care statul ar trebui mai activ să și-l asume iar obiectivele care subscriu scopului menționat sunt cele de a analiza și descrie esența reperelor tematico-metodologice care au fost identificate ca urmare a mai multor analize infracționale efectuate în cadrul activității de penitenciarist dar și ca rezultat al analizelor efectuate asupra statisticilor victimologice și criminologice din ultimii ani. Consider așadar, că în instruirea sociumului există câteva direcții tematice importante care deja nu mai pot fi ignorate: a) stimularea comportamentului vigilent; b) formarea competenței victimologice; c) promovarea parenting-ului antiinfracțional; d) promovarea activismului civic și al participării comunitare pe pilonul antiinfracțional.

Stimularea comportamentului vigilent. Efectuând analize infracționale, am constatat faptul că există un număr semnificativ de infracțiuni în care victimei i se poate reproșa faptul că nu a manifestat precauție. Predomină situațiile în care victima ar fi putut să evite agresiunea manifestând mai multă prudență în fapte, inclusiv în relaționarea sa cu infractorul. Există locuri, perioade, obiceiuri, stiluri vestimentare și comportamentale, etc. care în anumite contexte pot favoriza infracțiunea, dar în același timp, crearea acestor contexte depinde în mare măsură de victimă. Când în comunitate predomină un anumit tip de criminalitate, statul trebuie să întreprindă măsuri nu doar pentru a identifica agresorii și potențialii agresori ori pentru a acționa preventiv și educativ asupra lor, dar și pentru a stimula vigilența victimelor și potențialelor victime, în sensul de a le educa să nu creeze contexte ori situații care să favorizeze infracțiunea, în special în mediile sociale în care sunt identificate un număr mare de victime. Metodologic vorbind, acest fapt se poate realiza prin propagarea informației în mass-media: radio, TV, internet, ziar, etc.

Formarea competenței victimologice. Competența victimologică, despre care în doctrina autohtonă se menționează că ar trebui să fie un atribut profesional al cadrelor polițienești [3, pag.76], se manifestă mult mai profund, nu doar exercitând o funcție ori practicând o profesie, fiind o competență care se formează și se antrenează inclusiv într-un context social, de relaționare. Aceasta este o competență pe care o au doar unii indivizi din masa socială. Aceștia au „un ochi ager" cu care identifică semnalementele comportamentale atât a persoanelor predispuse să devină victime cât și a persoanelor predispuse să agreseze, la fel cum au și capacitatea de a analiza obiectiv coraportul de forțe, evaluând-și corect șansele de reușită, reglând mult mai eficient comportamentul în interacțiunea cu agresori și potențiali agresori. Această competență poate fi formată și dezvoltată prin intermediul unei politici educaționale preventive, în școli și instituții ale învățământului nonformal.

Promovarea parenting-ului antiinfracțional. Nu am identificat în literatura de specialitate nici o sursă în care să se vorbească despre un parenting antiinfracțional. În accepțiune mea, un parenting antiinfracțional ar desemna acel stil de creștere și educare a copiilor de către părinți, în care sunt excluse riscurile ce pot favoriza instalarea unor trăsături de personalitate deviante,

atât criminale cât și victimale. Psihologic vorbind, parenting-ul antiinfracțional este un model de parenting corect, axat pe toleranță și comunicare, care exclude agresivitatea de orice tip și care într-un final, nu poate determina decât o creștere și dezvoltare armonioasă a copilului, o capacitate a acestuia de a relaționa asertiv, evitând antrenarea în relații abuzive și patologice. Metodologic vorbind, parenting-ul antiinfracțional poate fi dezvoltat și promovat ca și concept de către structurile neguvernamentale iar statul trebuie să faciliteze inclusiv prin finanțare crearea unor asemenea structuri. Pot fi create la fel centre pentru părinți și viitorii părinți pe lângă instituțiile statului (școli, spitale etc.) după modelul centrelor prietenoase tinerilor, în care parenting-ul antiinfracțional să fie stimulat, cultivat și promovat.

Promovarea activismului civic și al participării comunitare pe pilonul antiinfracțional. Membrii comunității trebuie antrenați să se solidarizeze nu doar în chestiuni legate de mediu. O dezvoltare durabilă a societății implică și o reacție comună împotriva fenomenului infracțional pe măsură. Oamenii sunt pasivi în a sesiza organele de drept atunci când observă sau bănuiesc că s-a comis o infracțiune dacă aceasta nu-i vizează nemijlocit ca victime. Trebuie cultivată și stimulată grija și atitudinea ocrotitoare pentru „cel de alături". Numai prin solidarizare societatea poate lupta împotriva criminalității, însă acest lucru nu se întâmplă în Republica Moldova, care are o societate pasivă din acest punct de vedere și trebuie animată pentru a depăși această realitate.

Conchidem faptul că sociumul are un mare potențial preventiv atunci când vorbim despre criminalitate, dar acest potențial poate fi valorificat numai prin stimularea lui în sens formativ. El poate fi educat într-o manieră preventivă, stimulat să devină vigilent și intolerant în raport cu orice formă de agresivitate. Prevenirea criminalității și creșterea nivelului de securitate criminologică ar trebui așadar, să nu rămână sarcini și preocupări strict ale organelor de ocrotire a normelor de drept, acestea reprezintă un interes social deosebit, un scop în sine, de care depinde traiectoria de dezvoltare a statului și prin urmare, necesită o antrenare cât mai activă și o concentrare a eforturilor care trebuie să parvină de la toți agenții societății: structuri statale, inclusiv civile, structuri non-guvernamentale, și în primul rând membrii societății.

Bibliografie:

1. Полубинский, В.И. Правовые основы учения о жертве преступления. Учебное пособие. Ни́жний Но́вгород (Горький): 1979, 84 ст.;
2. Șavga, A., Vinovăția victimei: sancționare versus justificare. În: Materialele conferinței științifice internaționale „„Infracțiunea–Răspundereapenală–Pedeapsa. Drept și Criminologie", din 24-25 martie, 2022, ed. II. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 370-392;
3. Gladchi, G., Formarea competenţei profesionale victimologice în învăţământul poliţienesc. În: Materialele conferinței științifice internaționale „Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept", din 4 decembrie 2020. Chișinău: DEP al Academiei „Ștefan cel Mare"al MAI, 2021, pp. 75-79.